

hooge vreemde plechtigheid en koelte. Geen glimlach is daarin, een droomgezicht kijkt er vreemd verwezen uit op. Iets heeft hij losgelaten in deze werken, iets van de verknochtheid aan de wereld.

Die liefde breekt nog even met nieuwe kracht door, maar de oude motieven zijn losgelaten. Ze zoekt iets nieuws, ze is iets op zichzelf geworden, dat geen bepaalde bestemming meer heeft. Hij schildert een groot donker vlak, een zwarte fond en op het vlak een ruime blanke kom met wijnroode appelen. Het is los, vrij en ruim geschilderd. Al het zware en moeizame week. Er is warmte en vreugde. Nog enkele bloemstillevens, flonkerend van kleuren, volgen. De herfst verdwijnt geheel. De koelte gaat weg. Maar toch keert niet de oude drift nu naar de kleuren, de resten van drift bleven achter in die enkele stillevens na het donkere van '25/26. Alles bereidt zich in hem tot een roerloosheid, waarin geen ding meer een naam heeft.

Het is eigenlijk geen schilderen meer te noemen, wat hij nu (in Mei '26) nog doet in dat laatste werk van het witte vaasje met drie oude tulpen. Er is haast geen materie meer gebruikt. Nauwelijks is de hand van het schilderen nog te bespeuren. Nauwelijks heeft een minimum van verf het doekje geraakt, waar eenige blanke kleuren ontstonden. Ja, die drie tulpen zijn oud, verstorven rood; over de spanning heen is de bloei van hun leven, iets vermoeids doortrekt ze. Alle beweging versterft; maar het deert niet.

Het is hier, dat een mysterie gebeurde. Daar is geen gejuich in, geen klacht; geen glanzende blijdschap noch duistere angst. Daar is een zoo hooge glimlach van volkomen vrede, een zoo ademloos luisteren naar sprakeloos leven, dat deze eenige dingen, die hij nog vasthoudt om zijn diepsten vrede met een glimlach van dankbaarheid te zeggen, tot een gewijd wonder worden.

Geen schooner en dieper einde is te denken. Niets was meer toe te voegen. Nu wordt het lichaam overgereikt aan den dood.

VI. SAMENHANG.

De samenhang in engeren zin van het werk van Verster met den tijd, strekt niet verder dan het jaar 1892. De jeugdivloed van Breitner, door gebrek aan onderzoek dikwijls van grooter beteekenis geacht dan inderdaad het geval was, is te noemen naast eenige invloeden van landschapschilders als Mauve en Weissenbruch. Ontgroeid aan het stemmingsmoment van het natuurlijke landschap, treft de esoterische gezindheid van Toorop hem even; de tuinen van Endegeest ('92) dragen daarvan iets mede.